

**КРИМІНАЛЬНИЙ КОДЕКС
УКРАЇНИ
З ПОСТАТЕЙНИМ КОМЕНТАРЕМ,
ВИСНОВКАМИ
ВЕРХОВНОГО СУДУ**

Станом на 01.01.2021 р.

2-ге видання, перероблене і доповнене

Харків
«Право»
2021

УДК 343.2/.7(477)(094.4)
К82

Упорядник С. Г. Туманов

Кримінальний кодекс України з постатейним коментарем, висновками Верховного Суду : станом на 01.01.2021 / [упоряд. С. Г. Туманов]. – 2-ге вид., перероб. і допов. – Харків : Право, 2021. – 976 с.

ISBN 978-966-998-091-5

Наведено постатейний коментар Кримінального кодексу України з висновками Верховного Суду, що є обов'язковими для всіх суб'єктів владних повноважень, які застосовують у своїй діяльності нормативно-правовий акт, що містить відповідну норму права. Висновки щодо застосування норм права, викладені в постановках Верховного Суду, враховуються іншими судами при застосуванні таких норм права. Суд має право відступити від правової позиції, викладеної Верховним Судом, тільки з одночасним наведенням відповідних мотивів (частини 5, 6 ст. 13 ЗУ «Про судоустрій і статус суддів»).

Книга розрахована в першу чергу на осіб, які займаються правозастосовною діяльністю в галузі кримінального права, а саме слідчих, прокурорів, адвокатів. Може бути корисною також для студентів юридичних ЗВО, осіб, які мають кримінальне переслідування, а також всіх, хто цікавиться відповідними питаннями.

УДК 343.2/.7(477)(094.4)

© Туманов С. Г., упорядкування, 2021

© Оформлення. Видавництво «Право», 2021

ISBN 978-966-998-091-5

КРИМІНАЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ

(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001,
№ 25–26, ст. 131)

ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА

Розділ I

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Завдання Кримінального кодексу України

1. Кримінальний кодекс України має своїм завданням правове забезпечення охорони прав і свобод людини і громадянина, власності, громадського порядку та громадської безпеки, довкілля, конституційного устрою України від кримінально-протиправних посягань, забезпечення миру і безпеки людства, а також запобігання кримінальним правопорушенням.

2. Для здійснення цього завдання Кримінальний кодекс України визначає, які суспільно небезпечні діяння є кримінальними правопорушеннями та які покарання застосовуються до осіб, що їх вчинили.

ВСУ постанова від 11.04.2018 року справа 569/1111/16-к

КК України визначає, які суспільно небезпечні діяння є злочинами та які покарання застосовуються до осіб, що їх вчинили. Отже, правомірні та законні дії особи не можуть вважатися суспільно небезпечним, винним діянням (злочином) і тим більше не можуть вважатися ознакою, яка утворює кваліфікований склад злочину, що обумовлює визначення більш суворої міри покарання.

Стаття 2. Підстава кримінальної відповідальності

1. Підставою кримінальної відповідальності є вчинення особою суспільно небезпечного діяння, яке містить склад кримінального правопорушення, передбаченого цим Кодексом.

2. *Особа вважається невинуватою у вчиненні кримінального правопорушення і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду.*

3. *Ніхто не може бути притягнений до кримінальної відповідальності за те саме кримінальне правопорушення більше одного разу.*

Склад злочину ВСУ 31.05.2018 справа 205/7762/15

Склад злочину – це сукупність об’єктивних та суб’єктивних ознак, що дозволяють кваліфікувати суспільно-небезпечне діяння як конкретний злочин. Кожний склад злочину обов’язково складається з наступних елементів: об’єкт, об’єктивна сторона, суб’єкт, суб’єктивна сторона.

Відсутність хоча б одного з цих елементів свідчить про відсутність у діянні особи складу злочину, що виключає кримінальну відповідальність особи.

ВСУ постанова від 27.10.2016 року справа 5-99кс1

19 квітня 2000 року Конституційний Суд України ухвалив рішення у справі за конституційним поданням 46 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення положень статті 58 Конституції України, статей 6, 81 Кримінального кодексу України (справа про зворотну дію кримінального закону в часі). У ньому, зокрема, зазначається, що відповідно до частини першої статті 58 Конституції України закони та інші нормативно-правові акти не мають зворотної дії в часі, окрім випадків, коли вони скасовують або пом’якшують кримінальну відповідальність особи. За загальним правилом, пом’якшення покарання здійснюється шляхом зміни санкції статті кримінального закону.

Такий висновок Суду відповідає вимогам статті 5 КК, згідно якої закон про кримінальну відповідальність, що скасовує злочинність діяння, пом’якшує кримінальну відповідальність або іншим чином поліпшує становище, має зворотну дію в часі, тобто поширюється на осіб, які вчинили відповідні діяння до набрання таким законом чинності. Закон про кримінальну відповідальність, що встановлює злочинність діяння, посилює кримінальну відповідальність або іншим чином погіршує становище особи, не має зворотної дії в часі.

Аналогічні вимоги обов’язковості ретроактивного застосування кримінального закону, який скасовує караність діяння, містяться у статті 7 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року (далі – Конвенції), яка є частиною національного за-

конодавства України та в практиці Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд).

Так, у рішенні у справі *Scoppola v. Italy* (№ 2) (2009) Європейський суд поклав в основу правової позиції щодо тлумачення частини першої статті 7 Конвенції те, що в європейському та міжнародному масштабі склався консенсус стосовно обов'язковості ретроактивного застосування кримінального закону, який скасовує караність діяння.

На підтвердження вказаного висновку Європейський суд посилався на частину 1 статті 49 Хартії основних прав Європейського Союзу 2000 року (далі – Хартія), яка містить імперативну вимогу щодо зворотної дії в часі закону, який передбачає більш м'яке покарання, а також – на тлумачення цього положення Судом Європейського Союзу в рішенні у справі *Silvio Berlusconi and Others* (2005), де зазначено, що в цій справі до заявників не був застосований не просто закон, який пом'якшує покарання, а закон, що насправді скасовував злочинність. Таким чином, Європейський суд визначив, що попри свій буквальний зміст частина перша статті 49 Хартії передбачає й обов'язковість зворотного застосування закону, який скасовує злочинність діяння. Висновок Європейського суду у справі *Scoppola v. Italy* (№ 2) (2009) про те, що частина перша статті 7 Конвенції включає також і позитивну гарантію ретроактивного застосування до особи закону, що скасовує злочинність діяння, зобов'язує застосовувати практику Європейського суду, якою забезпечується дотримання принципу верховенства права і законності, згідно зі статтями 8, 9 КПК.

Розділ II

ЗАКОН ПРО КРИМІНАЛЬНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Стаття 3. Законодавство України про кримінальну відповідальність

1. Законодавство України про кримінальну відповідальність становить Кримінальний кодекс України, який ґрунтується на Конституції України та загальноvizнаних принципах і нормах міжнародного права.

2. Закони України про кримінальну відповідальність, прийняті після набрання чинності цим Кодексом, включаються до нього після набрання ними чинності.

3. Кримінальна протиправність діяння, а також його караність та інші кримінально-правові наслідки визначаються тільки цим Кодексом.

4. Застосування закону про кримінальну відповідальність за аналогією заборонено.

5. Закони України про кримінальну відповідальність повинні відповідати положенням, що містяться в чинних міжнародних договорах, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України.

6. Зміни до законодавства України про кримінальну відповідальність можуть вноситися виключно законами про внесення змін до цього Кодексу та/або до кримінального процесуального законодавства України, та/або до законодавства України про адміністративні правопорушення.

ВСУ постанова від 03.06.2020 року справа 722/28/17

Частина 4 ст. 3 КК України забороняє застосування закону про кримінальну відповідальність за аналогією.

Стаття 7 Конвенції передбачає, що нікого не може бути визнано винним у вчиненні будь-якого кримінального правопорушення на підставі будь-якої дії чи бездіяльності, яка на час її вчинення не становила кримінального правопорушення згідно з національним законом або міжнародним правом. Також не може бути призначене суворіше покарання ніж те, що підлягало застосуванню на час вчинення кримінального правопорушення.

Як зазначив ЄСПЛ у справі «Веренцов проти України» (рішення від 11 квітня 2013 року, заява № 20372/11), «гарантія, встановлена у статті 7 Конвенції, що є істотним елементом верховенства права, посідає визначне місце у системі захисту за Конвенцією... Відповідно вона втілює, у загальних визначеннях, принцип, за яким лише закон може визначати злочин та передбачати покарання (*nullum crimen, nulla poena sine lege*)... Зокрема, забороняючи поширювати сферу застосування існуючих покарань за правопорушення на дії, що до цього не вважалися кримінальними правопорушеннями, воно також встановлює принцип, за яким кримінальне законодавство не повинно застосовуватися поширювально на шкоду обвинуваченого, наприклад, за аналогією...

Говорячи про «закон», стаття 7 Конвенції посилається на те ж саме поняття, що й те, на яке посилається Конвенція будь-де у її тексті, – поняття, що охоплює як закони, так і прецеденти... Відповідно Суд

завжди розумів термін «закон» у його «сутнісному» значенні, а не у «формальному». Таким чином, він включав до меж цього поняття як акти нижчого ніж закони рівня, так і неписане право...

Більш того, термін «закон» несе якісні вимоги, включно із тими, що стосуються доступності та передбачуваності... Ці якісні вимоги повинні бути дотримані як у розрізі визначення правопорушення, так і покарання, яке це правопорушення тягне за собою... Особа повинна знати із тексту відповідного положення та, у разі необхідності, за допомогою його тлумачення судами, які дії та бездіяльність призводять до кримінальної відповідальності та яке покарання буде призначено за дію та/або бездіяльність, про яку йдеться... Більш того, закон відповідатиме вимозі «передбачуваності», навіть якщо особа має звернутися за відповідною юридичною консультацією для того, щоб оцінити, у тій мірі, що є розумною за цих обставин, наслідки, до яких може призвести ця дія...

У своїй практиці Суд визнав, що, як би чітко не було положення сформульоване, у будь-якій галузі права, включно з кримінальним правом, існуватиме неминучий елемент судового тлумачення. Завжди існуватиме потреба у роз'ясненні нечітких норм або тих, що потребують пристосування до обставин, що змінюються. З іншого боку, хоча визначеність є вкрай необхідною, вона може спричиняти надмірну жорсткість, а закон повинен бути здатним встигати за обставинами, що змінюються. Відповідно багато законів неминуче сформульовані у термінах, що тією чи іншою мірою є нечіткими, та тлумачення й застосування яких є питанням практики... Функція здійснення правосуддя, закріплена за судами, полягає саме у подоланні сумнівів щодо тлумачення, що залишаються...».

Стаття 4. Чинність закону про кримінальну відповідальність у часі

1. Закон про кримінальну відповідальність набирає чинності через десять днів з дня його офіційного оприлюднення, якщо інше не передбачено самим законом, але не раніше дня його опублікування.

2. Кримінальна протиправність і караність, а також інші кримінально-правові наслідки діяння визначаються законом про кримінальну відповідальність, що діяв на час вчинення цього діяння.

3. Часом вчинення кримінального правопорушення визнається час вчинення особою передбаченої законом про кримінальну відповідальність дії або бездіяльності.

Стаття 5. Зворотна дія закону про кримінальну відповідальність у часі

1. Закон про кримінальну відповідальність, що скасовує кримінальну протиправність діяння, пом'якшує кримінальну відповідальність або іншим чином поліпшує становище особи, має зворотну дію у часі, тобто поширюється на осіб, які вчинили відповідні діяння до набрання таким законом чинності, у тому числі на осіб, які відбувають покарання або відбули покарання, але мають судимість.

2. Закон про кримінальну відповідальність, що встановлює кримінальну протиправність діяння, посилює кримінальну відповідальність або іншим чином погіршує становище особи, не має зворотної дії в часі.

3. Закон про кримінальну відповідальність, що частково пом'якшує кримінальну відповідальність або іншим чином поліпшує становище особи, а частково посилює кримінальну відповідальність або іншим чином погіршує становище особи, має зворотну дію у часі лише в тій частині, що пом'якшує кримінальну відповідальність або іншим чином поліпшує становище особи.

4. Якщо після вчинення особою діяння, передбаченого цим Кодексом, закон про кримінальну відповідальність змінювався кілька разів, зворотну дію в часі має той закон, що скасовує кримінальну протиправність діяння, пом'якшує кримінальну відповідальність або іншим чином поліпшує становище особи.

ВСУ постанова від 27.10.2016 року справа 5-99кс1

19 квітня 2000 року Конституційний Суд України ухвалив рішення у справі за конституційним поданням 46 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення положень статті 58 Конституції України, статей 6, 81 Кримінального кодексу України (справа про зворотну дію кримінального закону в часі). У ньому, зокрема, зазначається, що відповідно до частини першої статті 58 Конституції України закони та інші нормативно-правові акти не мають зворотної дії в часі, окрім випадків, коли вони скасовують або пом'якшують кримінальну відповідальність особи. За загальним правилом, пом'якшення покарання здійснюється шляхом зміни санкції статті кримінального закону.

Такий висновок Суду відповідає вимогам статті 5 КК, згідно якої закон про кримінальну відповідальність, що скасовує злочинність діяння, пом'якшує кримінальну відповідальність або іншим чином поліпшує становище, має зворотну дію в часі, тобто поширюється на осіб, які вчинили відповідні діяння до набрання таким законом чинності. Закон про кримінальну відповідальність, що встановлює злочинність діяння, посилює кримінальну відповідальність або іншим чином погіршує становище особи, не має зворотної дії в часі.

Аналогічні вимоги обов'язковості ретроактивного застосування кримінального закону, який скасовує караність діяння, містяться у статті 7 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року (далі – Конвенції), яка є частиною національного законодавства України та в практиці Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд).

Так, у рішенні у справі *Scoppola v. Italy (№ 2) (2009)* Європейський суд поклав в основу правової позиції щодо тлумачення частини першої статті 7 Конвенції те, що в європейському та міжнародному масштабі склався консенсус стосовно обов'язковості ретроактивного застосування кримінального закону, який скасовує караність діяння.

На підтвердження вказаного висновку Європейський суд посилався на частину 1 статті 49 Хартії основних прав Європейського Союзу 2000 року (далі – Хартія), яка містить імперативну вимогу щодо зворотної дії в часі закону, який передбачає більш м'яке покарання, а також – на тлумачення цього положення Судом Європейського Союзу в рішенні у справі *Silvio Berlusconi and Others (2005)*, де зазначено, що в цій справі до заявників не був застосований не просто закон, який пом'якшує покарання, а закон, що насправді скасовував злочинність. Таким чином, Європейський суд визначив, що попри свій буквальний зміст частина перша статті 49 Хартії передбачає й обов'язковість зворотного застосування закону, який скасовує злочинність діяння. Висновок Європейського суду у справі *Scoppola v. Italy (№ 2) (2009)* про те, що частина перша статті 7 Конвенції включає також і позитивну гарантію ретроактивного застосування до особи закону, що скасовує злочинність діяння, зобов'язує застосовувати практику Європейського суду, якою забезпечується дотримання принципу верховенства права і законності, згідно зі статтями 8, 9 КПК.

Стаття 6. Чинність закону про кримінальну відповідальність щодо кримінального правопорушення, вчиненого на території України

1. Особи, які вчинили кримінальні правопорушення на території України, підлягають кримінальній відповідальності за цим Кодексом.

2. Кримінальне правопорушення визнається вчиненим на території України, якщо його було почато, продовжено, закінчено або припинено на території України.

3. Кримінальне правопорушення визнається вчиненим на території України, якщо його виконавець або хоча б один із співучасників діяв на території України.

4. Питання про кримінальну відповідальність дипломатичних представників іноземних держав та інших громадян, які за законами України і міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, не є підсудні у кримінальних справах судам України, в разі вчинення ними кримінального правопорушення на території України вирішується дипломатичним шляхом.

ВСУ постанова від 06.02.2018 року справа 752/11464/16-к

12. В усіх цих випадках вживання «або» для з'єднання однорідних членів речення створює альтернативний перелік. Якщо такий перелік перелічує умови для настання певного правового наслідку, це означає, що наслідок настає за наявності хоча б однієї з перелічених умов.

Стаття 7. Чинність закону про кримінальну відповідальність щодо кримінальних правопорушень, вчинених громадянами України або особами без громадянства за межами України

1. Громадяни України та особи без громадянства, що постійно проживають в Україні, які вчинили кримінальні правопорушення за її межами, підлягають кримінальній відповідальності за цим Кодексом, якщо інше не передбачено міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

2. Якщо особи, зазначені у частині першій цієї статті, за вчинені кримінальні правопорушення зазнали кримінального покарання за межами України, вони не можуть бути притягнені в Україні до кримінальної відповідальності за ці кримінальні правопорушення.

ЗМІСТ

ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА	3
Розділ I	
ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ	3
Стаття 1. Завдання Кримінального кодексу України	3
Стаття 2. Підстава кримінальної відповідальності.....	3
Розділ II	
ЗАКОН ПРО КРИМІНАЛЬНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ	5
Стаття 3. Законодавство України про кримінальну відповідальність.....	5
Стаття 4. Чинність закону про кримінальну відповідальність у часі.....	7
Стаття 5. Зворотна дія закону про кримінальну відповідальність у часі.....	8
Стаття 6. Чинність закону про кримінальну відповідальність щодо кримінального правопорушення, вчиненого на території України.....	10
Стаття 7. Чинність закону про кримінальну відповідальність щодо кримінальних правопорушень, вчинених громадянами України або особами без громадянства за межами України	10
Стаття 8. Чинність закону про кримінальну відповідальність щодо кримінальних правопорушень, вчинених іноземцями або особами без громадянства за межами України	11
Стаття 9. Правові наслідки засудження особи за межами України.....	11
Стаття 10. Вирішення питання про кримінальну відповідальність осіб, які підлягають кримінальній відповідальності за законодавством іноземної держави і перебувають на території України, та виконання вироків, винесених іноземними судами чи міжнародними судовими установами ..	11
Розділ III	
КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ, ЙОГО ВИДИ ТА СТАДІЇ ..	12
Стаття 11. Поняття кримінального правопорушення	12
Стаття 12. Класифікація кримінальних правопорушень	16
Стаття 13. Закінчене та незакінчене кримінальне правопорушення	17
Стаття 14. Готування до кримінального правопорушення.....	18
Стаття 15. Замах на кримінальне правопорушення.....	19
Стаття 16. Кримінальна відповідальність за незакінчене кримінальне правопорушення	22
Стаття 17. Добровільна відмова при незакінченому кримінальному правопорушенні.....	22

Розділ IV

ОСОБА, ЯКА ПІДЛЯГАЄ КРИМІНАЛЬНІЙ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ (СУБ'ЄКТ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ)	24
Стаття 18. Суб'єкт кримінального правопорушення	24
Стаття 19. Осудність	26
Стаття 20. Обмежена осудність	27
Стаття 21. Кримінальна відповідальність за кримінальні правопорушення, вчинені у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції	28
Стаття 22. Вік, з якого може наставати кримінальна відповідальність	29

Розділ V

ВИНА ТА ЇЇ ФОРМИ	30
Стаття 23. Вина	30
Стаття 24. Умисел і його види	31
Стаття 25. Необережність та її види	35

Розділ VI

СПІВУЧАСТЬ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВОПОРУШЕННІ	35
Стаття 26. Поняття співучасті	35
Стаття 27. Види співучасників	36
Стаття 28. Вчинення кримінального правопорушення групою осіб, групою осіб за попередньою змовою, організованою групою або злочинною організацією	37
Стаття 29. Кримінальна відповідальність співучасників	43
Стаття 30. Кримінальна відповідальність організаторів та учасників організованої групи чи злочинної організації	44
Стаття 31. Добровільна відмова співучасників	44

Розділ VII

ПОВТОРНІСТЬ, СУКУПНІСТЬ ТА РЕЦИДИВ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ	45
Стаття 32. Повторність кримінальних правопорушень	45
Стаття 33. Сукупність кримінальних правопорушень	49
Стаття 34. Рецидив кримінальних правопорушень	50
Стаття 35. Правові наслідки повторності, сукупності та рецидиву кримінальних правопорушень	50

Розділ VIII

ОБСТАВИНИ, ЩО ВИКЛЮЧАЮТЬ КРИМІНАЛЬНУ ПРОТИПРАВНІСТЬ ДІЯННЯ	51
Стаття 36. Необхідна оборона	51
Стаття 37. Уявна оборона	56

Стаття 38. Затримання особи, що вчинила кримінальне правопорушення.....	57
Стаття 39. Крайня необхідність.....	57
Стаття 40. Фізичний або психічний примус.....	58
Стаття 41. Виконання наказу або розпорядження.....	58
Стаття 42. Діяння, пов'язане з ризиком.....	59
Стаття 43. Виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття кримінально протиправної діяльності організованої групи чи злочинної організації.....	59

Розділ ІХ

ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ.....

Стаття 44. Правові підстави та порядок звільнення від кримінальної відповідальності.....	60
Стаття 45. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям.....	60
Стаття 46. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим.....	62
Стаття 47. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею особи на поруки.....	62
Стаття 48. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із зміною обстановки.....	66
Стаття 49. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності.....	67

Розділ Х

ПОКАРАННЯ ТА ЙОГО ВИДИ.....

Стаття 50. Поняття покарання та його мета.....	74
Стаття 51. Види покарань.....	76
Стаття 52. Основні та додаткові покарання.....	77
Стаття 53. Штраф.....	77
Стаття 54. Позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу.....	80
Стаття 55. Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю.....	80
Стаття 56. Громадські роботи.....	82
Стаття 57. Виправні роботи.....	83
Стаття 58. Службові обмеження для військовослужбовців.....	83
Стаття 59. Конфіскація майна.....	84
Стаття 60. Арешт.....	88
Стаття 61. Обмеження волі.....	89
Стаття 62. Тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців.....	89
Стаття 63. Позбавлення волі на певний строк.....	89
Стаття 64. Довічне позбавлення волі.....	90

Розділ XI

ПРИЗНАЧЕННЯ ПОКАРАННЯ	91
Стаття 65. Загальні засади призначення покарання.....	91
Стаття 66. Обставини, які пом'якшують покарання.....	98
Стаття 67. Обставини, які обтяжують покарання.....	101
Стаття 68. Призначення покарання за незакінчене кримінальне правопорушення та за кримінальне правопорушення, вчинене у співучасті.....	104
Стаття 69. Призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом.....	105
Стаття 69 ¹ . Призначення покарання за наявності обставин, що пом'якшують покарання.....	107
Стаття 70. Призначення покарання за сукупністю кримінальних правопорушень.....	107
Стаття 71. Призначення покарання за сукупністю вироків.....	113
Стаття 72. Правила складання покарань та зарахування строку попереднього ув'язнення.....	117
Стаття 73. Обчислення строків покарання.....	119

Розділ XII

ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ПОКАРАННЯ ТА ЙОГО ВІДБУВАННЯ	119
Стаття 74. Звільнення від покарання та його відбування.....	119
Стаття 75. Звільнення від відбування покарання з випробуванням.....	120
Стаття 76. Обов'язки, які покладає суд на особу, звільнену від відбування покарання з випробуванням.....	123
Стаття 77. Застосування додаткових покарань у разі звільнення від відбування основного покарання з випробуванням.....	124
Стаття 78. Правові наслідки звільнення від відбування покарання з випробуванням.....	125
Стаття 79. Звільнення від відбування покарання з випробуванням вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до семи років.....	126
Стаття 80. Звільнення від відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку.....	129
Стаття 81. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання.....	131
Стаття 82. Заміна невідбутої частини покарання більш м'яким.....	132
Стаття 83. Звільнення від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років.....	133
Стаття 84. Звільнення від покарання за хворобою.....	134
Стаття 85. Звільнення від покарання на підставі закону України про амністію або акта про помилування.....	135
Стаття 86. Амністія.....	138
Стаття 87. Помилування.....	139

Розділ XIII

СУДИМІСТЬ	140
Стаття 88. Правові наслідки судимості.....	141
Стаття 89. Строки погашення судимості.....	141
Стаття 90. Обчислення строків погашення судимості.....	143
Стаття 91. Зняття судимості.....	145

Розділ XIII¹

ОБМЕЖУВАЛЬНІ ЗАХОДИ	145
Стаття 91 ¹ . Обмежувальні заходи, що застосовуються до осіб, які вчинили домашнє насильство.....	145

Розділ XIV

ІНШІ ЗАХОДИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ХАРАКТЕРУ	146
Стаття 92. Поняття та мета примусових заходів медичного характеру..	146
Стаття 93. Особи, до яких застосовуються примусові заходи медичного характеру.....	147
Стаття 94. Види примусових заходів медичного характеру.....	147
Стаття 95. Продовження, зміна або припинення застосування примусових заходів медичного характеру.....	148
Стаття 96. Примусове лікування.....	151
Стаття 96 ¹ . Спеціальна конфіскація.....	152
Стаття 96 ² . Випадки застосування спеціальної конфіскації.....	155

Розділ XIV¹

ЗАХОДИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ХАРАКТЕРУ ЩОДО ЮРИДИЧНИХ ОСІБ	161
Стаття 96 ³ . Підстави для застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру.....	161
Стаття 96 ⁴ . Юридичні особи, до яких застосовуються заходи кримінально-правового характеру.....	162
Стаття 96 ⁵ . Підстави для звільнення юридичної особи від застосування заходів кримінально-правового характеру.	163
Стаття 96 ⁶ . Види заходів кримінально-правового характеру, що застосовуються до юридичних осіб.....	164
Стаття 96 ⁷ . Штраф.....	164
Стаття 96 ⁸ . Конфіскація майна.....	165
Стаття 96 ⁹ . Ліквідація.....	165
Стаття 96 ¹⁰ . Загальні правила застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру.....	165
Стаття 96 ¹¹ . Застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру за сукупністю кримінальних правопорушень.....	165

Розділ XV

ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА ПОКАРАННЯ НЕПОВНОЛІТНІХ

Стаття 97. Звільнення від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру	166
Стаття 98. Види покарань.....	167
Стаття 99. Штраф.....	167
Стаття 100. Громадські та виправні роботи.....	168
Стаття 101. Арешт.....	168
Стаття 102. Позбавлення волі на певний строк.....	168
Стаття 103. Призначення покарання	169
Стаття 104. Звільнення від відбування покарання з випробуванням	169
Стаття 105. Звільнення від покарання із застосуванням примусових заходів виховного характеру	170
Стаття 106. Звільнення від кримінальної відповідальності та відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності.....	173
Стаття 107. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання.....	174
Стаття 108. Погашення та зняття судимості.....	175

ОСОБЛИВА ЧАСТИНА

Розділ I

ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ОСНОВ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ.....

Стаття 109. Дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади	176
Стаття 110. Посягання на територіальну цілісність і недоторканність України	178
Стаття 110 ² . Фінансування дій, вчинених з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону України.....	178
Стаття 111. Державна зрада	180
Стаття 112. Посягання на життя державного чи громадського діяча	180
Стаття 113. Диверсія	180
Стаття 114. Шпигунство.....	181
Стаття 114 ¹ . Перешкоджання законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань	182

Розділ II

КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ЖИТТЯ

ТА ЗДОРОВ'Я ОСОБИ	182
Стаття 115. Умисне вбивство	182
Стаття 116. Умисне вбивство, вчинене в стані сильного душевного хвилювання	187
Стаття 117. Умисне вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини	191
Стаття 118. Умисне вбивство при перевищенні меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення	191
Стаття 119. Вбивство через необережність	193
Стаття 120. Доведення до самогубства	194
Стаття 121. Умисне тяжке тілесне ушкодження	195
Стаття 122. Умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження	201
Стаття 123. Умисне тяжке тілесне ушкодження, заподіяне у стані сильного душевного хвилювання	202
Стаття 124. Умисне заподіяння тяжких тілесних ушкоджень у разі перевищення меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення	204
Стаття 125. Умисне легке тілесне ушкодження	206
Стаття 126. Побої і мордування	207
Стаття 126 ¹ . Домашнє насильство	207
Стаття 127. Каткування	214
Стаття 128. Необережне тяжке або середньої тяжкості тілесне ушкодження	214
Стаття 129. Погроза вбивством	216
Стаття 130. Зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби	217
Стаття 131. Неналежне виконання професійних обов'язків, що спричинило зараження особи вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби	217
Стаття 132. Розголошення відомостей про проведення медичного огляду на виявлення зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби	218
Стаття 133. Зараження венеричною хворобою	219
Стаття 134. Незаконне проведення абортів або стерилізації	219
Стаття 135. Залишення в небезпеці	220
Стаття 136. Ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані	224

Стаття 137. Неналежне виконання обов'язків щодо охорони життя та здоров'я дітей.....	227
Стаття 138. Незаконна лікувальна діяльність	227
Стаття 139. Ненадання допомоги хворому медичним працівником	228
Стаття 140. Неналежне виконання професійних обов'язків медичним або фармацевтичним працівником.....	228
Стаття 141. Порушення прав пацієнта.....	229
Стаття 142. Незаконне проведення дослідів над людиною	230
Стаття 143. Порушення встановленого законом порядку трансплантації анатомічних матеріалів людини.....	230
Стаття 144. Насильницьке донорство	231
Стаття 145. Незаконне розголошення лікарської таємниці.....	232

Розділ III

КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ВОЛІ, ЧЕСТІ ТА ГІДНОСТІ ОСОБИ.....

Стаття 146. Незаконне позбавлення волі або викрадення людини	232
Стаття 146 ¹ . Насильницьке зникнення	232
Стаття 147. Захоплення заручників.....	233
Стаття 148. Підміна дитини	234
Стаття 149. Торгівля людьми	234
Стаття 150. Експлуатація дітей.....	236
Стаття 150 ¹ . Використання малолітньої дитини для заняття жебрацтвом.....	236
Стаття 151. Незаконне поміщення в заклад з надання психіатричної допомоги.....	237
Стаття 151 ² . Примушування до шлюбу.....	237

Розділ IV

КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ СТАТЕВОЇ СВОБОДИ ТА СТАТЕВОЇ НЕДОТОРКАНОСТІ ОСОБИ.....

Стаття 152. Згвалтування.....	238
Стаття 153. Сексуальне насильство	243
Стаття 154. Примушування до вступу в статевий зв'язок	244
Стаття 155. Статеві зносини з особою, яка не досягла шістнадцятирічного віку.....	245
Стаття 156. Розбещення неповнолітніх	245

Розділ V

КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ВИБОРЧИХ, ТРУДОВИХ ТА ІНШИХ ОСОБИСТИХ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА.....

Стаття 157. Перешкоджання здійсненню виборчого права або права брати участь у референдумі, роботі виборчої комісії або комісії референдуму чи діяльності офіційного спостерігача.....	246
---	-----

Стаття 158. Надання неправдивих відомостей до органу ведення Державного реєстру виборців або інше несанкціоноване втручання в роботу Державного реєстру виборців	247
Стаття 158 ¹ . Незаконне використання виборчого бюлетеня, бюлетеня для голосування на референдумі, голосування виборцем, учасником референдуму більше одного разу, викрадення, пошкодження, приховування або знищення виборчого бюлетеня, бюлетеня для голосування на референдумі	248
Стаття 158 ² . Незаконне знищення або пошкодження виборчої документації або документації референдуму	249
Стаття 158 ³ . Фальсифікація, підроблення, викрадення, пошкодження або знищення виборчої документації, документації референдуму, викрадення, пошкодження, приховування, знищення печатки виборчої комісії, комісії референдуму, виборчої скриньки, списку виборців чи учасників референдуму.....	250
Стаття 159. Порушення таємниці голосування	251
Стаття 159 ¹ . Порушення порядку фінансування політичної партії, передвиборної агітації чи агітації референдуму	252
Стаття 160. Підкуп виборця, учасника референдуму, члена виборчої комісії або комісії з референдуму.....	253
Стаття 161. Порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності, релігійних переконань, інвалідності та за іншими ознаками	255
Стаття 162. Порушення недоторканності житла.....	256
Стаття 163. Порушення таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної чи іншої кореспонденції, що передаються засобами зв'язку або через комп'ютер	259
Стаття 164. Ухилення від сплати аліментів на утримання дітей	260
Стаття 165. Ухилення від сплати коштів на утримання непрацездатних батьків.....	263
Стаття 166. Злісне невиконання обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування....	263
Стаття 167. Зловживання опікунськими правами	263
Стаття 168. Розголошення таємниці усиновлення (удочеріння).....	264
Стаття 169. Незаконні дії щодо усиновлення (удочеріння).....	264
Стаття 170. Перешкоджання законній діяльності професійних спілок, політичних партій, громадських організацій	264
Стаття 171. Перешкоджання законній професійній діяльності журналістів.....	265
Стаття 172. Грубе порушення законодавства про працю	265
Стаття 173. Грубе порушення угоди про працю.....	266

Стаття 174. Примушування до участі у страйку або перешкоджання участі у страйку	267
Стаття 175. Невиплата заробітної плати, стипендії, пенсії чи інших установлених законом виплат	267
Стаття 176. Порушення авторського права і суміжних прав	269
Стаття 177. Порушення прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок, топографію інтегральної мікросхеми, сорт рослин, раціоналізаторську пропозицію	270
Стаття 178. Пошкодження релігійних споруд чи культових будинків	270
Стаття 179. Незаконне утримування, осквернення або знищення релігійних святинь	271
Стаття 180. Перешкоджання здійсненню релігійного обряду	271
Стаття 181. Посягання на здоров'я людей під приводом проповідування релігійних віровчень чи виконання релігійних обрядів	271
Стаття 182. Порушення недоторканності приватного життя	272
Стаття 183. Порушення права на отримання освіти	272
Стаття 184. Порушення права на безоплатну медичну допомогу	273
Розділ VI	
КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ВЛАСНОСТІ	273
Стаття 185. Крадіжка	274
Стаття 186. Грабіж	295
Стаття 187. Розбій	298
Стаття 188 ¹ . Викрадення води, електричної або теплової енергії шляхом її самовільного використання	308
Стаття 189. Вимагання	308
Стаття 190. Шахрайство	311
Стаття 191. Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем	322
Стаття 192. Заподіяння майнової шкоди шляхом обману або зловживання довірою	334
Стаття 193. Незаконне привласнення особою знайденого або чужого майна, що випадково опинилося у неї	335
Стаття 194. Умисне знищення або пошкодження майна	335
Стаття 194 ¹ . Умисне пошкодження об'єктів електроенергетики	337
Стаття 195. Погроза знищення майна	337
Стаття 196. Необережне знищення або пошкодження майна	337
Стаття 197. Порушення обов'язків щодо охорони майна	337
Стаття 197 ¹ . Самовільне зайняття земельної ділянки та самовільне будівництво	338
Стаття 198. Придбання, отримання, зберігання чи збут майна, одержаного кримінально протиправним шляхом	339

Розділ VII

КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

У СФЕРІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....339

Стаття 199. Виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою використання при продажу товарів, збуту або збут підроблених грошей, державних цінних паперів, білетів державної лотереї, марок акцизного податку чи голографічних захисних елементів	339
Стаття 200. Незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, електронними грошима, обладнанням для їх виготовлення	340
Стаття 201. Контрабанда	341
Стаття 201 ¹ . Переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю лісоматеріалів або пиломатеріалів цінних та рідкісних порід дерев, лісоматеріалів необроблених, а також інших лісоматеріалів, заборонених до вивозу за межі митної території України.....	341
Стаття 203 ¹ . Незаконний обіг дисків для лазерних систем зчитування, матриць, обладнання та сировини для їх виробництва.....	342
Стаття 203 ² . Незаконна діяльність з організації або проведення азартних ігор, лотерей.....	343
Стаття 204. Незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів	344
Стаття 205 ¹ . Підроблення документів, які подаються для проведення державної реєстрації юридичної особи та фізичних осіб – підприємців.....	348
Стаття 206. Протидія законній господарській діяльності.....	348
Стаття 206 ² . Протиправне заволодіння майном підприємства, установи, організації	349
Стаття 209. Легалізація (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом	350
Стаття 209 ¹ . Умисне порушення вимог законодавства про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення.....	352
Стаття 210. Нецільове використання бюджетних коштів, здійснення витраток бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням	353

Стаття 211.	Видання нормативно-правових актів, що зменшують надходження бюджету або збільшують витрати бюджету всупереч закону	354
Стаття 212.	Ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів).....	355
Стаття 212 ¹ .	Ухилення від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування	359
Стаття 213.	Порушення порядку здійснення операцій з металобрухтом	362
Стаття 216.	Незаконне виготовлення, підроблення, використання або збут незаконно виготовлених, одержаних чи підроблених контрольних марок	363
Стаття 218 ¹ .	Доведення банку до неплатоспроможності	363
Стаття 219.	Доведення до банкрутства.....	364
Стаття 220 ¹ .	Порушення порядку ведення бази даних про вкладників або порядку формування звітності	364
Стаття 220 ² .	Фальсифікація фінансових документів та звітності фінансової організації, приховування неплатоспроможності фінансової установи або підстав для відкликання (анулювання) ліцензії фінансової установи	365
Стаття 222.	Шахрайство з фінансовими ресурсами	366
Стаття 222 ¹ .	Маніпулювання на фондовому ринку	367
Стаття 223 ¹ .	Підроблення документів, які подаються для реєстрації випуску цінних паперів.....	367
Стаття 223 ² .	Порушення порядку ведення реєстру власників іменних цінних паперів.....	368
Стаття 224.	Виготовлення, збут та використання підроблених недержавних цінних паперів	368
Стаття 227.	Умисне введення в обіг на ринку України (випуск на ринок України) небезпечної продукції.....	369
Стаття 229.	Незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару	369
Стаття 231.	Незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю	371
Стаття 232.	Розголошення комерційної або банківської таємниці.....	371
Стаття 232 ¹ .	Незаконне використання інсайдерської інформації.....	371

Стаття 232 ² . Приховування інформації про діяльність емітента	373
Стаття 233. Незаконна приватизація державного, комунального майна	374

Розділ VIII

КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ДОВКІЛЛЯ

Стаття 236. Порушення правил екологічної безпеки	374
Стаття 237. Невжиття заходів щодо ліквідації наслідків екологічного забруднення	375
Стаття 238. Приховування або перекручення відомостей про екологічний стан або захворюваність населення	375
Стаття 239. Забруднення або псування земель	375
Стаття 239 ¹ . Незаконне заволодіння ґрунтовим покривом (поверхневим шаром) земель	376
Стаття 239 ² . Незаконне заволодіння землями водного фонду в особливо великих розмірах	377
Стаття 240. Порушення правил охорони або використання надр	377
Стаття 240 ¹ . Незаконне видобування, збут, придбання, передача, пересилання, перевезення, переробка бурштину	378
Стаття 241. Забруднення атмосферного повітря	378
Стаття 242. Порушення правил охорони вод	379
Стаття 243. Забруднення моря	379
Стаття 244. Порушення законодавства про континентальний шельф України	380
Стаття 245. Знищення або пошкодження об'єктів рослинного світу	381
Стаття 246. Незаконна порубка або незаконне перевезення, зберігання, збут лісу	381
Стаття 247. Порушення законодавства про захист рослин	383
Стаття 248. Незаконне полювання	383
Стаття 249. Незаконне зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом	383
Стаття 250. Проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів	384
Стаття 251. Порушення ветеринарних правил	384
Стаття 252. Умисне знищення або пошкодження територій, взятих під охорону держави, та об'єктів природно-заповідного фонду	384
Стаття 253. Проектування чи експлуатація споруд без систем захисту довкілля	385
Стаття 254. Безгосподарське використання земель	385

Розділ IX

КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ

Стаття 255. Створення, керівництво злочинною спільнотою або злочинною організацією, а також участь у ній	386
---	-----

Стаття 255 ¹ . Встановлення або поширення злочинного впливу.....	387
Стаття 255 ² . Організація, сприяння у проведенні або участь у злочинному зібранні (сходці)	388
Стаття 255 ³ . Звернення за застосуванням злочинного впливу.....	388
Стаття 256. Сприяння учасникам злочинних організацій та укриття їх злочинної діяльності	388
Стаття 257. Бандитизм.....	389
Стаття 258. Терористичний акт	390
Стаття 258 ¹ . Втягнення у вчинення терористичного акту	391
Стаття 258 ² . Публічні заклики до вчинення терористичного акту	391
Стаття 258 ³ . Створення терористичної групи чи терористичної організації.....	391
Стаття 258 ⁴ . Сприяння вчиненню терористичного акту.....	392
Стаття 258 ⁵ . Фінансування тероризму.....	393
Стаття 259. Завідомо неправдиве повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності.....	394
Стаття 260. Створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань.....	395
Стаття 261. Напад на об'єкти, на яких є предмети, що становлять підвищену небезпеку для оточення	396
Стаття 262. Викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживанням службовим становищем.....	397
Стаття 263. Незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами	397
Стаття 263 ¹ . Незаконне виготовлення, переробка чи ремонт вогнепальної зброї або фальсифікація, незаконне видалення чи зміна її маркування, або незаконне виготовлення бойових припасів, вибухових речовин чи вибухових пристроїв	411
Стаття 264. Недбале зберігання вогнепальної зброї або бойових припасів	411
Стаття 265. Незаконне поводження з радіоактивними матеріалами.....	411
Стаття 265 ¹ . Незаконне виготовлення ядерного вибухового пристрою чи пристрою, що розсіює радіоактивний матеріал або випромінює радіацію.....	412
Стаття 266. Погроза вчинити викрадання або використати радіоактивні матеріали.....	413
Стаття 267. Порушення правил поводження з вибуховими, легкозаймистими та їдкими речовинами або радіоактивними матеріалами.....	413
Стаття 267 ¹ . Порушення вимог режиму радіаційної безпеки	413

Стаття 268. Незаконне ввезення на територію України відходів і вторинної сировини.....	414
Стаття 269. Незаконне перевезення на повітряному судні вибухових або легкозаймистих речовин	415
Стаття 270. Порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки	415
Стаття 270 ¹ . Умисне знищення або пошкодження об'єктів житлово-комунального господарства	416

Розділ X

КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

ПРОТИ БЕЗПЕКИ ВИРОБНИЦТВА.....416

Стаття 271. Порушення вимог законодавства про охорону праці	416
Стаття 272. Порушення правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою	417
Стаття 273. Порушення правил безпеки на вибухонебезпечних підприємствах або у вибухонебезпечних цехах.....	418
Стаття 274. Порушення правил ядерної або радіаційної безпеки	419
Стаття 275. Порушення правил, що стосуються безпечного використання промислової продукції або безпечної експлуатації будівель і споруд	419

Розділ XI

КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ

БЕЗПЕКИ РУХУ ТА ЕКСПЛУАТАЦІЇ ТРАНСПОРТУ...420

Стаття 276. Порушення правил безпеки руху або експлуатації залізничного, водного чи повітряного транспорту.....	420
Стаття 276 ¹ . Здійснення професійної діяльності членом екіпажу або обслуговування повітряного руху диспетчером управління повітряним рухом (диспетчером служби руху) у стані алкогольного сп'яніння або під впливом наркотичних чи психотропних речовин	420
Стаття 277. Пошкодження шляхів сполучення і транспортних засобів	421
Стаття 278. Угон або захоплення залізничного рухомого складу, повітряного, морського чи річкового судна	421
Стаття 279. Блокування транспортних комунікацій, а також захоплення транспортного підприємства	422
Стаття 280. Примушування працівника транспорту до невиконання своїх службових обов'язків.....	422
Стаття 281. Порушення правил повітряних польотів.....	423
Стаття 282. Порушення правил використання повітряного простору	423
Стаття 283. Самовільне без нагальної потреби зупинення поїзда	423
Стаття 284. Ненадання допомоги судну та особам, що зазнали лиха.....	424

Стаття 285. Неповідомлення капітаном назви свого судна при зіткненні суден.....	424
Стаття 286. Порухення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами	424
Стаття 286 ¹ . Керування транспортними засобами в стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції.....	435
Стаття 287. Випуск в експлуатацію технічно несправних транспортних засобів або інше порушення їх експлуатації.....	436
Стаття 288. Порушення нормативно-правових актів, норм і правил, що стосуються забезпечення дорожнього руху	436
Стаття 289. Незаконне заволодіння транспортним засобом	437
Стаття 290. Знищення, підробка або заміна номерів вузлів та агрегатів транспортного засобу	439
Стаття 291. Порушення чинних на транспорті правил	439
Стаття 292. Пошкодження об'єктів магістральних або промислових нафто-, газо-, конденсатопроводів та нафтопродуктопроводів.....	440

Розділ XII

КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ ТА МОРАЛЬНОСТІ.....	441
Стаття 293. Групове порушення громадського порядку.....	441
Стаття 294. Масові заворушення.....	441
Стаття 295. Заклики до вчинення дій, що загрожують громадському порядку	442
Стаття 296. Хуліганство.....	442
Стаття 297. Наруга над могилою, іншим місцем поховання або над тілом померлого	452
Стаття 298. Незаконне проведення пошукових робіт на об'єкті археологічної спадщини, знищення, руйнування або пошкодження об'єктів культурної спадщини.....	454
Стаття 298 ¹ . Знищення, пошкодження або приховування документів чи унікальних документів Національного архівного фонду.....	455
Стаття 299. Жорстоке поводження з тваринами.....	455
Стаття 300. Ввезення, виготовлення або розповсюдження творів, що пропагують культ насильства і жорстокості, расову, національну чи релігійну нетерпимість та дискримінацію...	456
Стаття 301. Ввезення, виготовлення, збут і розповсюдження порнографічних предметів	456

Стаття 302. Створення або утримання місць розпусти і звідництво	459
Стаття 303. Сутенерство або втягнення особи в заняття проституцією...	460
Стаття 304. Втягнення неповнолітніх у протиправну діяльність.....	462

Розділ XIII

КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН, ЇХ АНАЛОГІВ АБО ПРЕКУРСОРІВ ТА ІНШІ КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ.....

Стаття 305. Контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів	462
Стаття 306. Використання коштів, здобутих від незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів, прекурсорів, отруйних чи сильнодіючих речовин або отруйних чи сильнодіючих лікарських засобів.....	463
Стаття 307. Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів.....	464
Стаття 308. Викрадення, привласнення, вимагання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів чи заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем	468
Стаття 309. Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту	469
Стаття 310. Посів або вирощування снотворного маку чи конопель.....	473
Стаття 311. Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання прекурсорів.....	474
Стаття 312. Викрадення, привласнення, вимагання прекурсорів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем	475
Стаття 313. Викрадення, привласнення, вимагання обладнання, призначеного для виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, чи заволодіння ним шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем та інші незаконні дії з таким обладнанням	476
Стаття 314. Незаконне введення в організм наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів	477
Стаття 315. Схиляння до вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів	477

Стаття 316. Незаконне публічне вживання наркотичних засобів	477
Стаття 317. Організація або утримання місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів	478
Стаття 318. Незаконне виготовлення, підроблення, використання чи збут підроблених документів на отримання наркотичних засобів, психотропних речовин або прекурсорів	478
Стаття 319. Незаконна видача рецепта на право придбання наркотичних засобів або психотропних речовин	479
Стаття 320. Порухення встановлених правил обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів	479
Стаття 321. Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, перевезення, пересилання, зберігання з метою збуту або збут отруйних чи сильнодіючих речовин або отруйних чи сильнодіючих лікарських засобів	480
Стаття 321 ¹ . Фальсифікація лікарських засобів або обіг фальсифікованих лікарських засобів	481
Стаття 321 ² . Порухення встановленого порядку доклінічного вивчення, клінічних випробувань і державної реєстрації лікарських засобів	482
Стаття 322. Незаконна організація або утримання місць для вживання одурманюючих засобів	482
Стаття 323. Спонування неповнолітніх до застосування допінгу	483
Стаття 324. Схилання неповнолітніх до вживання одурманюючих засобів	483
Стаття 325. Порухення санітарних правил і норм щодо запобігання інфекційним хворобам та масовим отруєнням	483
Стаття 326. Порухення правил поводження з мікробіологічними або іншими біологічними агентами чи токсинами	484
Стаття 327. Заготівля, перероблення або збут радіоактивно забруднених продуктів харчування чи іншої продукції	484

Розділ XIV

КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ ДЕРЖАВНОЇ ТАЄМНИЦІ, НЕДОТОРКАНОСТІ ДЕРЖАВНИХ КОРДОНІВ, ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИЗОВУ ТА МОБІЛІЗАЦІЇ	485
Стаття 328. Розголошення державної таємниці	485
Стаття 329. Втрата документів, що містять державну таємницю	485
Стаття 330. Передача або збирання відомостей, що становлять службову інформацію, зібрану у процесі оперативно-розшукової, контррозвідальної діяльності, у сфері оборони країни	486

Стаття 332. Незаконне переправлення осіб через державний кордон України.....	487
Стаття 332 ¹ . Порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї	488
Стаття 332 ² . Незаконне перетинання державного кордону України	488
Стаття 333. Порушення порядку здійснення міжнародних передач товарів, що підлягають державному експортному контролю.....	489
Стаття 334. Порушення правил міжнародних польотів	489
Стаття 335. Ухилення від призову на строкову військову службу, військову службу за призовом осіб офіцерського складу	489
Стаття 336. Ухилення від призову за мобілізацією.....	489
Стаття 336 ¹ . Ухилення від проходження служби цивільного захисту в особливий період чи у разі проведення цільової мобілізації.....	490
Стаття 337. Ухилення від військового обліку або спеціальних зборів.....	490
Розділ XV	
КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ АВТОРИТЕТУ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ, ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ, ОБ'ЄДНАНЬ ГРОМАДЯН ТА КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ЖУРНАЛІСТІВ.....	
Стаття 338. Наруга над державними символами	491
Стаття 339. Незаконне підняття Державного Прапора України на річковому або морському судні	491
Стаття 340. Незаконне перешкоджання організації або проведенню зборів, мітингів, походів і демонстрацій	491
Стаття 341. Захоплення державних або громадських будівель чи споруд	493
Стаття 342. Опір представникові влади, працівникові правоохоронного органу, державному виконавцю, приватному виконавцю, члену громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовцеві, уповноваженій особі Фонду гарантування вкладів фізичних осіб	493
Стаття 343. Втручання в діяльність працівника правоохоронного органу, судового експерта, працівника державної виконавчої служби, приватного виконавця	495
Стаття 344. Втручання у діяльність державного діяча.....	496
Стаття 345. Погроза або насильство щодо працівника правоохоронного органу	497
Стаття 345 ¹ . Погроза або насильство щодо журналіста.....	498

Стаття 346. Погроза або насильство щодо державного чи громадського діяча	502
Стаття 347. Умисне знищення або пошкодження майна працівника правоохоронного органу, працівника органу державної виконавчої служби чи приватного виконавця	503
Стаття 347 ¹ . Умисне знищення або пошкодження майна журналіста.....	504
Стаття 348. Посягання на життя працівника правоохоронного органу, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця.....	504
Стаття 348 ¹ . Посягання на життя журналіста.....	505
Стаття 349. Захоплення представника влади або працівника правоохоронного органу як заручника	506
Стаття 349 ¹ . Захоплення журналіста як заручника	506
Стаття 350. Погроза або насильство щодо службової особи чи громадянина, який виконує громадський обов'язок	506
Стаття 351. Перешкоджання діяльності народного депутата України та депутата місцевої ради	507
Стаття 351 ¹ . Перешкоджання діяльності Рахункової палати, члена Рахункової палати	507
Стаття 351 ² . Перешкоджання діяльності Вищої ради правосуддя, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України	507
Стаття 352. Умисне знищення або пошкодження майна службової особи чи громадянина, який виконує громадський обов'язок.....	508
Стаття 353. Самовільне присвоєння владних повноважень або звання службової особи.....	508
Стаття 354. Підкуп працівника підприємства, установи чи організації	509
Стаття 355. Примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань.....	513
Стаття 356. Самоправство	515
Стаття 357. Викрадення, привласнення, вимагання документів, штампів, печаток, заволодіння ними шляхом шахрайства чи зловживання службовим становищем або їх пошкодження.....	515
Стаття 358. Підроблення документів, печаток, штампів та бланків, збут чи використання підроблених документів, печаток, штампів.....	517
Стаття 359. Незаконні придбання, збут або використання спеціальних технічних засобів отримання інформації	524
Стаття 360. Умисне пошкодження або руйнування телекомунікаційної мережі	524

Розділ XVI

КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННО-ОБЧИСЛЮВАЛЬНИХ МАШИН (КОМП'ЮТЕРІВ), СИСТЕМ ТА КОМП'ЮТЕРНИХ МЕРЕЖ І МЕРЕЖ ЕЛЕКТРОЗВ'ЯЗКУ525

Стаття 361. Несанкціоноване втручання в роботу
електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів),
автоматизованих систем, комп'ютерних мереж
чи мереж електрозв'язку.....525

Стаття 361¹. Створення з метою використання, розповсюдження
або збуту шкідливих програмних чи технічних засобів,
а також їх розповсюдження або збут527

Стаття 361². Несанкціоновані збут або розповсюдження інформації
з обмеженим доступом, яка зберігається в електронно-
обчислювальних машинах (комп'ютерах),
автоматизованих системах, комп'ютерних мережах
або на носіях такої інформації.....528

Стаття 362. Несанкціоновані дії з інформацією,
яка оброблюється в електронно-обчислювальних
машинах (комп'ютерах), автоматизованих системах,
комп'ютерних мережах або зберігається на носіях
такої інформації, вчинені особою, яка має право доступу
до неї.....528

Стаття 363. Порухення правил експлуатації електронно-
обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих
систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку
або порядку чи правил захисту інформації,
яка в них оброблюється.....529

Стаття 363¹. Перешкоджання роботі електронно-обчислювальних
машин (комп'ютерів), автоматизованих систем,
комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку шляхом
масового розповсюдження повідомлень електрозв'язку529

Розділ XVII

КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, ПОВ'ЯЗАНОЇ З НАДАННЯМ ПУБЛІЧНИХ ПОСЛУГ530

Стаття 364. Зловживання владою або службовим становищем541

Стаття 364¹. Зловживання повноваженнями службовою особою
юридичної особи приватного права незалежно
від організаційно-правової форми548

Стаття 364². Здійснення народним депутатом України
на пленарному засіданні Верховної Ради України
голосування замість іншого народного депутата України.....550

Стаття 365. Перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу.....	550
Стаття 365 ² . Зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги.....	553
Стаття 365 ³ . Бездіяльність працівника правоохоронного органу щодо незаконної діяльності з організації або проведення азартних ігор, лотерей.....	556
Стаття 366. Службове підроблення.....	556
Стаття 366 ¹ . Декларування недостовірної інформації.....	559
Стаття 367. Службова недбалість.....	561
Стаття 368. Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою.....	565
Стаття 368 ² . Незаконне збагачення.....	569
Стаття 368 ³ . Підкуп службової особи юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми.....	570
Стаття 368 ⁴ . Підкуп особи, яка надає публічні послуги.....	571
Стаття 368 ⁵ . Незаконне збагачення.....	572
Стаття 369. Пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі.....	573
Стаття 369 ² . Зловживання впливом.....	574
Стаття 369 ³ . Протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань.....	575
Стаття 370. Провокація підкупу.....	576

Розділ XVIII

КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

ПРОТИ ПРАВОСУДДЯ

Стаття 371. Завідомо незаконні затримання, привід, домашній арешт або тримання під вартою.....	576
Стаття 372. Притягнення завідомо невинного до кримінальної відповідальності.....	577
Стаття 373. Примушування давати показання.....	577
Стаття 374. Порухення права на захист.....	577
Стаття 375. Постановлення суддею (суддями) завідомо неправосудного вироку, рішення, ухвали або постанови.....	580
Стаття 376. Втручання в діяльність судових органів.....	584
Стаття 376 ¹ . Незаконне втручання в роботу автоматизованої системи документообігу суду.....	584
Стаття 377. Погроза або насильство щодо судді, народного засідателя чи присяжного.....	585
Стаття 378. Умисне знищення або пошкодження майна судді, народного засідателя чи присяжного.....	585
Стаття 379. Посягання на життя судді, народного засідателя чи присяжного у зв'язку з їх діяльністю, пов'язаною із здійсненням правосуддя.....	585

Стаття 380. Невжиття заходів безпеки щодо осіб, взятих під захист.....	586
Стаття 381. Розголошення відомостей про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист.....	586
Стаття 382. Невиконання судового рішення.....	586
Стаття 383. Завідомо неправдиве повідомлення про вчинення кримінального правопорушення.....	590
Стаття 384. Введення в оману суду або іншого уповноваженого органу.....	590
Стаття 385. Відмова свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків.....	591
Стаття 386. Перешкоджання з'явленню свідка, потерпілого, експерта, спеціаліста, примушування їх до відмови від давання показань чи висновку.....	592
Стаття 387. Розголошення даних оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування.....	592
Стаття 388. Незаконні дії щодо майна, на яке накладено арешт, заставленого майна або майна, яке описано чи підлягає конфіскації.....	593
Стаття 389. Ухилення від покарання, не пов'язаного з позбавленням волі.....	594
Стаття 389 ¹ . Умисне невиконання угоди про примирення або про визнання винуватості.....	595
Стаття 389 ² . Злісне ухилення особи від відбування адміністративного стягнення у виді суспільно корисних робіт.....	595
Стаття 390. Ухилення від відбування покарання у виді обмеження волі та у виді позбавлення волі.....	596
Стаття 390 ¹ . Невиконання обмежувальних заходів, обмежувальних приписів або непроходження програми для кривдників.....	596
Стаття 391. Злісна непокоря вимогам адміністрації установи виконання покарань.....	596
Стаття 392. Дії, що дезорганізують роботу установ виконання покарань.....	598
Стаття 393. Втеча з місця позбавлення волі або з-під варти.....	598
Стаття 394. Втеча із спеціалізованого лікувального закладу.....	598
Стаття 395. Порухення правил адміністративного нагляду.....	598
Стаття 396. Приховування злочину.....	598
Стаття 397. Втручання в діяльність захисника чи представника особи.....	599
Стаття 398. Погроза або насильство щодо захисника чи представника особи.....	599
Стаття 399. Умисне знищення або пошкодження майна захисника чи представника особи.....	600

Стаття 400. Посягання на життя захисника чи представника особи у зв'язку з діяльністю, пов'язаною з наданням правової допомоги.....	600
Стаття 400 ¹ . Представництво в суді без повноважень	600
Розділ XIX	
КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ВСТАНОВЛЕНОГО ПОРЯДКУ НЕСЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ (ВІЙСЬКОВІ КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ)	
Стаття 401. Поняття військового кримінального правопорушення	601
Стаття 402. Непокора.....	602
Стаття 403. Невиконання наказу.....	603
Стаття 404. Опір начальникові або примушування його до порушення службових обов'язків	603
Стаття 405. Погроза або насильство щодо начальника	604
Стаття 406. Порушення статутних правил взамовідносин між військовослужбовцями за відсутності відносин підлеглості	604
Стаття 407. Самовільне залишення військової частини або місця служби	605
Стаття 408. Дезертирство	606
Стаття 409. Ухилення від військової служби шляхом самокалічення або іншим способом	606
Стаття 410. Викрадення, привласнення, вимагання військово- службовцем зброї, бойових припасів, вибухових або інших бойових речовин, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна, а також заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем	607
Стаття 411. Умисне знищення або пошкодження військового майна	608
Стаття 412. Необережне знищення або пошкодження військового майна	608
Стаття 413. Втрата військового майна	608
Стаття 414. Порушення правил поводження зі зброєю, а також із речовинами і предметами, що становлять підвищену небезпеку для оточення.....	609
Стаття 415. Порушення правил водіння або експлуатації машин	610
Стаття 416. Порушення правил польотів або підготовки до них	610
Стаття 417. Порушення правил кораблеводіння	610
Стаття 418. Порушення статутних правил вартової служби чи патрулювання.....	610
Стаття 419. Порушення правил несення прикордонної служби.....	611
Стаття 420. Порушення правил несення бойового чергування.....	611

Стаття 421. Порухення статутних правил внутрішньої служби.....	611
Стаття 422. Розголошення відомостей військового характеру, що становлять державну таємницю, або втрата д окументів чи матеріалів, що містять такі відомості.....	612
Стаття 425. Недбале ставлення до військової служби.....	612
Стаття 426. Бездіяльність військової влади.....	613
Стаття 426 ¹ . Перевищення військовою службовою особою влади чи службових повноважень	614
Стаття 427. Здача або залишення ворогові засобів ведення війни	615
Стаття 428. Залишення гинучого військового корабля.....	615
Стаття 429. Самовільне залишення поля бою або відмова діяти зброєю	615
Стаття 430. Добровільна здача в полон.....	616
Стаття 431. Злочинні дії військовослужбовця, який перебуває в полоні.....	616
Стаття 432. Мародерство.....	616
Стаття 433. Насильство над населенням у районі воєнних дій.....	616
Стаття 434. Погане поводження з військовополоненими.....	616
Стаття 435. Незаконне використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала та зловживання нею.....	617

Розділ XX

КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ МИРУ, БЕЗПЕКИ ЛЮДСТВА ТА МІЖНАРОДНОГО ПРАВОПОРЯДКУ ..	617
Стаття 436. Пропаганда війни.....	617
Стаття 436 ¹ . Виготовлення, поширення комуністичної, нацистської символіки та пропаганда комуністичного та націонал- соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів	617
Стаття 437. Планування, підготовка, розв'язування та ведення агресивної війни	618
Стаття 438. Порухення законів та звичаїв війни.....	618
Стаття 439. Застосування зброї масового знищення	619
Стаття 440. Розроблення, виробництво, придбання, зберігання, збут, транспортування зброї масового знищення	619
Стаття 441. Екоцид.....	619
Стаття 442. Геноцид.....	619
Стаття 443. Посягання на життя представника іноземної держави	620
Стаття 444. Злочини проти осіб та установ, що мають міжнародний захист.....	620
Стаття 445. Незаконне використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала	620

Стаття 446. Піратство	620
Стаття 447. Найманство.....	621

ПРИКІНЦЕВІ ТА ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ	622
Розділ I	622
Розділ II	623

ПОСТАНОВИ ПЛЕНУМУ ВСУ	629
------------------------------------	-----

Постанова № 1 від 26.04.2002 «Про судову практику у справах про необхідну оборону»	634
Постанова № 7 від 04.06.2010 «Про практику застосування судами кримінального законодавства про повторність, сукупність і рецидив злочинів та їх правові наслідки»	637
Постанова № 2 від 26.04.2002 «Про умовно-дострокове звільнення від відбування покарання і заміну невідбутої частини покарання більш м'яким»	647
Узагальнення Верховного Суду України «Судова практика щодо вирішення питання про речові докази, передачу в дохід держави грошей, валюти, цінностей, іншого нажитого злочинним шляхом майна або такого, що було об'єктом злочинних дій	652
Постанова № 7 від 24.10.2003 «Про практику призначення судами кримінального покарання»	671
Постанова № 15 від 28.12.96 «Про практику призначення військовослужбовцям покарання у виді тримання в дисциплінарному батальйоні»	691
Постанова № 12 від 23.12.2005 «Про практику застосування судами України законодавства про звільнення особи від кримінальної відповідальності»	695
Постанова № 8 від 28.09.73 м.Київ «Про практику застосування судами законодавства про звільнення від відбуття покарання засуджених, які захворіли на тяжку хворобу	703
Постанова № 16 від 26.12.2003 «Про практику застосування судами України законодавства про погашення і зняття судимості»	708
Постанова № 7 від 03.06.2005 «Про практику застосування судами примусових заходів медичного характеру та примусового лікування»	713
Постанова № 5 від 16.04.2004 «Про практику застосування судами України законодавства у справах про злочини неповнолітніх	725

Постанова № 2 від 15.05.2006 «Про практику розгляду судами справ про застосування примусових заходів виховного характеру ..	736
Постанова № 2 від 07.02.2003 «Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я особи	749
Постанова № 5 від 30.05.2008 «Про судову практику у справах про злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи.....	763
Постанова № 10 від 06.11.2009 «Про судову практику у справах про злочини проти власності	779
Постанова № 3 від 25.04.2003 «Про практику застосування судами законодавства про відповідальність за окремі злочини у сфері господарської діяльності	795
Постанова № 9 від 28.05.2004 «Про деякі питання застосування судами України адміністративного та кримінального законодавства у зв'язку з набранням чинності Законом України від 22 травня 2003 р. «Про податок з доходів фізичних осіб»	805
Постанова № 15 від 08.10.2004 «Про деякі питання застосування законодавства про відповідальність за ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів» ..	807
Постанова № 5 від 15.04.2005 «Про практику застосування судами законодавства про кримінальну відповідальність за легалізацію (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом»	820
Постанова № 8 від 03.06.2005 «Про судову практику у справах про контрабанду та порушення митних правил»	829
Постанова № 17 від 10.12.2004 «Про судову практику у справах про злочини та інші правопорушення проти довкілля»	838
Постанова № 3 від 26.04.2002 «Про судову практику в справах про викрадення та інше незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами, вибуховими пристроями чи радіоактивними матеріалами»	848
Постанова № 13 від 23.12.2005 «Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями».....	857
Постанова № 7 від 12.06.2009 «Про практику застосування судами України законодавства у справах про злочини проти безпеки виробництва»	866

Постанова № 14 від 23.12.2005 «Про практику застосування судами України законодавства у справах про деякі злочини проти безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту, а також про адміністративні правопорушення на транспорті»	876
Постанова № 2 від 27.02.2004 «Про застосування судами законодавства про відповідальність за втягнення неповнолітніх у злочинну чи іншу антигромадську діяльність»	887
Постанова № 10 від 22.12.2006 «Про судову практику у справах про хуліганство»	896
Постанова № 4 від 26.04.2002 «Про судову практику в справах про злочини у сфері обігунаркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів»	903
Постанова № 5 від 26.04.2002 «Про судову практику у справах про хабарництво»	919
Постанова № 15 від 26.12.2003 «Про судову практику у справах про перевищення влади або службових повноважень»	929
Постанова № 8 від 26.06.92 м.Київ «Про застосування судами законодавства, що передбачає відповідальність за посягання на життя, здоров'я, гідність та власність суддів і працівників правоохоронних органів.....	936

Науково-практичне видання

**КРИМІНАЛЬНИЙ КОДЕКС
УКРАЇНИ**
**З ПОСТАТЕЙНИМ КОМЕНТАРЕМ,
ВИСНОВКАМИ
ВЕРХОВНОГО СУДУ**

Станом на 01.01.2021 р.

2-ге видання, перероблене і доповнене

Упорядник *С. Г. Туманов*

Видається в авторській редакції

Технічний редактор *О. А. Лисенко*

Підписано до друку з оригінал-макета 24.12.2020.
Формат 60×90 ¹/₁₆. Папір офсетний. Гарнітура Times.
Обл.-вид. арк. 51,8. Ум. друк. арк. 56,7. Вид. № 2636.
Тираж 100 прим.

Видавництво «Право» Національної академії правових наук України
та Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
вул. Чернишевська, 80а, Харків, 61002, Україна
Тел./факс (057) 716-45-53
Сайт: www.pravo-izdat.com.ua
E-mail для авторів: verstka@pravo-izdat.com.ua
E-mail для замовлень: sales@pravo-izdat.com.ua

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції — серія ДК № 4219 від 01.12.2011 р.

Виготовлено у друкарні ТОВ «ПРОМАРТ»
Тел. (057) 717-28-80